

Dagboek Albanië

Aflevering 11

21 – 26 oktober 2003

*Alex Le Mat,
Woerden / Elbasan, oktober 2003*

Wat voorafging

In het najaar van 2000 bracht ik een vrachtauto vol muziekinstrumenten naar de Onufrischool. Twee andere scholen, de Luigj Gurakuqischool in Elbasan en de muziekschool in Korce profiteerden mee. Het werd een avontuur. De import was “geregeld” met het ministerie, maar de episode bij de douane was met geen pen te beschrijven.

Deze keer zou het beter gaan. Nu was er een budget van een kleine 25.000 euro beschikbaar. Hoofdsponsor was de Nederlands Ambassade in Tirana. Deze bijdrage is zeker op te vatten als een blijk van waardering voor ons vele werk is op te vatten. Daarnaast had ik nog een zestal andere sponsors over de streep kunnen trekken, om de grootste muzikale noden van de school te lenigen. Het was een hele voorbereiding, maar de Onufrischool verdient het gewoon. De importzaken waren vooraf geregeld. De gemeente Elbasan zou de tax betalen. Zekerheden waren ook wel nodig, want ons budget was zodanig, dat we ons geen dure wachtdagen van de transportonderneming (Transpose uit Nijmegen) konden permitteren.

Tot op de dag voor vertrek moest er nog van alles geregeld en veranderd worden. De schenkingsaktes waren al maanden klaar, maar in de laatste week zijn ze wel vier keer gewijzigd.

De echte verrassing kwam kort voor het vertrek. De gemeente bleek geen contant geld naar Tirana te kunnen brengen, dus we konden bij voorbaat rekenen op vertraging, want zonder geld zou de lading niet ingeklaard worden. Na intensief e-mail en telefoonverkeer besloten we dan maar dat de lading bij aankomst overgeladen zou worden in een verzegelde wagen uit Elbasan. Bij het douanekantoor in die stad moesten we de zaak maar zien te regelen.

Dinsdag 21 oktober 2003

Het is koud als ik op Schiphol aankom. De KLM weet me snel op te warmen. Ze willen de slechte naam kwijt over de vele bagage die zoekraakt. Dat gaan ze doen door geen overgewicht meer toe te laten en er mag nog maar één stuk handbagage mee de cabine in. Bij het inchecken weet ik me uit het eerste probleem te kletsen. Het tweede kost meer moeite. In een linnen sporttas zitten een laptop, flessen, breekbare spullen en een hoeveelheid belangrijke documenten. Die wil ik niet in het laadruim hebben met de belofte dat ik alles in Tirana terugkrijg, als het daar al aankomt. Maar de militante KLM-dame is onvermurwbaar. Eindelijk vinden we een compromis: vraag het maar aan de purser van Malev. En deze vriendelijke dame van de Hongaarse partner-maatschappij zegt niet meer dan “no problem, you’re welcome”.

Aangekomen in Rinas gaan de procedures steeds sneller. Er zijn nu meer loketten open, je hoeft geen visumkaartjes meer in te vullen, je moet alleen nog langs het alleen loketje voor je visum. Daar betaal je nog altijd een prijs die afhankelijk is van het land van herkomst. Ik geef dollars. Daar kan de dame die al jaren de bonnetjes schrijft nu niet meer mee uit de voeten. Ze moet wisselen in euro’s of leks. Hier blijkt al dat de dollareconomie in een paar jaar een euro-economie is geworden.

Tani staat te wachten en helpt me los te komen van de taxichauffeurs die me bespringen. Eerst gaan we naar Flutura Acka om spullen voor haar uitgeverij te brengen. Straks heeft ze haar grote feestje als ze op de boekenbeurs haar Albanese vertaling van het werk van Nobelprijswinnaar Coetzee mag presenteren.

Van Tani hoor ik dat de lading is opgehaald in Dürres en niet in Tirana, zoals afgesproken. De agent van Transpose vond het goed en daar sluit ik me dan maar bij aan. Belangrijker is het om te weten dat de lading inmiddels in Elbasan is. Geen wachtdagen dus en dat is het eerste succesje.

We brengen mijn spullen naar Elsa en Adem, waar de traditionele hartelijke ontvangst wacht. Inmiddels valt de regen met bakken uit de lucht. Bovendien is er sinds vanochtend zes uur geen stroom in de stad. Ik ben al zo gewend aan dit soort verrassingen, dat ik het rustig onderga. Gelukkig is het nog niet koud. Bij aankomst was het zelfs tropisch benauwd.

Op het terras van het inmiddels gedeeltelijk opgeknapte Hotel Skampa drinken we koffie met Gazi. Hij gaat zich voor ECE bezighouden met het beroepsonderwijs. Helaas kunnen we elkaar niet te lang spreken, want hij gaat voor een paar dagen naar Griekenland. Het korte gesprek geeft me wel (weer) vertrouwen dat de klus bij hem in goede handen is.

Met Tani dineer ik bij Brothers. We beginnen maar meteen bij het moeilijkste onderwerp. Wat te doen met eNet (de internetprovider van ECE) en wat betekenen de financiële problemen voor hem?

De komende dagen moeten er moeilijk beslissingen genomen worden.

Woensdag 22 oktober 2003

Ik heb enorm goed geslapen en word laat wakker. Ik had de opera van maandagavond nog in de benen (6,5 uur "Les Troyens" in het Muziektheater en daarna zes uurtjes slaap)

Om half tien treffen we elkaar op het terras van hotel Skampa. Het voormalige staatshotel is inmiddels in privaatsbeheer. De café's op de begane grond zijn klaar en worden goed bezocht. In de toren wordt een deel van de hotelkamers gerestaureerd. De rest wordt omgebouwd tot bedrijfsruimte voor startende ondernemers. Investeren kunnen ze hier inmiddels wel, maar het duurt nog altijd erg lang totdat de klanten komen.

Eerst begroet ik Stefan, die heel blij is met de rekenmachine die ik hem cadeau kan geven. Tani en ik gaan de weekplanning maken. Tegenwoordig doe ik dat niet meer van tevoren, omdat ik weet dat het hier toch nooit uitkomt. Ook nu blijkt dat weer. Na een kwartiertje meldt Eduart Bordi (de gemeenteambtenaar die zich bezighoudt met het busproject en de importzaken) zich, met nieuws van de douane. Astrit hadden we ook nodig, maar hij blijkt met zware buikklasten in bed te liggen. Mijn culturele plannen komen toch al in het gedrang. De welwillende ambtenaar van het ministerie van cultuur mag wegens hoge bloeddruk een tijd niet werken. Daarmee komt de geplande bijeenkomst met alle muziekschooldirecteuren, nu verenigd in de Albanian Association of Art Schools, te vervallen. Zo'n bijeenkomst organiseer je namelijk alleen maar op uitnodiging van het Ministerie, anders waagt niemand zich aan de reisondernemingen die zelfs de kortste afstanden in dit land vormen. Ook de dame van CSCD, die klaar zou zijn met de vertaling van de statuten in het Engels, is ziek. Ze voelde kennelijk aan dat ze van mij een uitbrander tegoed had, omdat ze niet op 10 september klaar was, zoals afgesproken. Toen vergaderde namelijk de EMU, waar de lidmaatschapsaanvraag aan de orde zou komen, als zij haar werk tenminste had gedaan. Dat de wet inmiddels veranderd was, met alle gevolgen van dien, vormde deze zomer ook nog eens een complicatie. Alles wat makkelijk is weten ze hier met het grootste gemak moeilijk te maken.

Met Eduart bespraken we de voortgang van het busproject. Het uiterst positieve rapport van Jan Laterveer betekent, ook voor de VNG, een enorme prikkel. Zelfs als leek zie je hoe voortreffelijk het openbaar vervoer in Elbasan functioneert. Het is nu zaak om het projectplan af te stemmen met Pogradec en Korce, twee steden die ook mee gaan doen. Daartoe zullen we zaterdag Artan Skëmbi, de nieuwe burgemeester van Pogradec ontmoeten, eventueel samen met de ons allen onbekende nieuwe man van Korce. We komen tot enkele belangrijke aandachtspunten. Hier moeten ze vooral regelen dat de overeenkomst tussen de drie steden geformaliseerd wordt en dat alle kosten vanaf het moment dat de bussen het land binnenkomen voor rekening van de respectieve stadsbesturen zijn. Misschien lukt het ons de stad Elbasan enigszins te faciliteren bij de hoge invoerrechten, maar voor Pogradec en Korce zal dit niet het geval zijn. In het projectbudget moet nu ook adequaat voorzien zijn in te maken kosten van de Albanezen (zoals Tani). Er worden heel wat kilometers gereden en heel wat verblijfskosten gemaakt. Bij de te verwachten omvang van het project moeten deze volledig vergoed kunnen worden. Om die reden zal ik aanbieden over de schouder van Richard vd Brink en Ton Hilhorst mee te kijken bij de VNG-aanvraag.

Eduart had ook nieuws van de douane. Met het transport waren ook ruim 40 computers voor educatieve activiteiten meegekomen. De importrechten hiervoor konden nu voldaan worden. Voor de muziekinstrumenten zou het nog een "paar" dagen duren. Toch maar een goed plan om de boel in Dürres op te halen, anders hadden we echt wachtdagen moeten betalen aan Transpose, en dat was niet voorzien in het budget.

Aangekomen bij de douane blijkt Isuf Seidini, de directeur van de Ali Myftiusschool, al een stel jongens als sjouwers geregeld te hebben. Voordat ze aan de slag konden genoot ik eerst van een echt Albanees tafereel. Het aantal douanefunctionarissen dat zich ermee ging bemoeien groeide met de minuut. Iedereen had een eigen opvatting van de regels en procedures. Ik maakte een stapje terug om de hele troep een half uurtje de tijd te geven om tot de ultieme oplossing voor de te volgen werkwijze te komen. De betaling van het minimale bedrag aan invoerrechten op de computers leidde ook tot een boeiend tafereel. Stefan zou, namens ECE, contant betalen. Een week later zou de gemeente het bedrag terugstorten naar ECE. Maar iemand wist een regel te verzinnen dat privé-personen niet mochten betalen voor overheden. We trokken ons terug en kwamen tot een voorbeeldige oplossing. We gaven het geld aan Eduart Bordi en die machtigde zichzelf ter plaatse om de gemeente te vertegenwoordigen. En toen was het goed.

De jongens begonnen veertig computers met toebehoren uit te laden. Daarna volgden de muziekinstrumenten. De muzikale invoerrechten waren heel wat hoger, maar ik toonde me verbaasd dat die nu niet voldaan werden. Alles was immers voorbereid. Een ijverige gemeenteambtenaar had inderdaad het benodigde budget berekend, maar omdat hij voor een geheel eigen interpretatie van de douaneregels had gekozen, was het door hem becijferde bedrag ongeveer één-vijfde van wat het moest zijn. Astrit was, met een heleboel anderen, al weken bezig om dit geregeld te krijgen, zo hoorde ik nu. Maar het moment was verkeerd. Tien dagen geleden waren er verkiezingen. De vorige burgemeester was nog wel in functie, maar niet herkozen, dus mocht geen handtekeningen

meer zetten. De nieuwe was nog niet aangetreden, dus kon niets doen. En ik eiste dat de instrumenten vrijdag afgeleverd werden. Daarmee konden ze aan de slag. Er moest maar een "Albanese" oplossing komen. Nu moesten ze opgeslagen worden in het douane-magazijn. Dat maakte me niet blij: vochtig in de nacht en te heet als de zon schijnt. Astrit is dan wel ziek, hij moet toch maar regelen dat het niet langer dan twee dagen duurt. In het magazijn ontstond een nieuw dispuut tussen een groot aantal belangrijke personen. De lading moest gecontroleerd en geteld worden. Een beetje onzin, maar voor mij ook een goed middel tot controle. Ik stemde toe met het openmaken van de dozen, mits ze ook allemaal weer dichtgeplakt zouden worden. Na twee dozen vond de verantwoordelijke ambtenaar het toch wel veel werk, dus gingen we over op steekproeven. Bij de mandolines kwam er een grote lach op het gezicht van de vrouw. Ze bleek een zus van Bardhyl te zijn, voor wiens school de instrumenten bestemd waren. De jongens van van Vliet hadden hun werk goed gedaan. Alles goed verpakt en duidelijk gemerkt, geen verrassingen. Nu ook de zekerheid dat de zending compleet was aangekomen. Bij de doos met snaren aangekomen, beloofde Eduart zichzelf met een snarenset voor de gitaar die hij in huis had. Op mijn aandringen beloofde hij het aan Astrit te melden. Dat hij cellosnaren voor gitaarsnaren aanzag liet ik maar in het midden. Daar komt hij wel achter

Om het vervolg logisch te maken gingen alle net uitgekakte computers weer de auto in. Toen de volgende, onnavolgbare en langdurige discussie klaar was, reed de auto tweehonderd meter naar de school en daar werd alles in goede orde uitgeladen. Dit deel van de klus was geklaard. Alleen jammer dat mijn fotocamera het niet deed. De batterijen waren leeg en nieuwe zijn hier niet te krijgen. De foto's vergeet ik dus maar.

Nu hebben we echt dorst. We gaan naar de koffie. Het wordt een verrassing. Aan de binnenkant van de oude stadsmuur is een werkelijk schitterend restaurant verschenen, met een dakterras waar je zo je fotocamera leeg wilt schieten. Byzantijnse, Romeinse en Turkse elementen bepalen de sfeer. De tuin ligt er schitterend bij en de bestrating is waarachtig historisch. Alles is perfect in orde (hoe lang zal dat duren??). Enige minpunt is dat overal luidsprekers zijn geplaatst die op een net acceptabel volume weinig smaakvolle muziek uitbraken. In deze inspirerende omgeving kom ik tot het grote gesprek met Tani. Gisteravond hadden we ons al voorbereid. Feitelijk heeft hij nu ook ingezien dat het met eNet (de internet service provider) als activiteit van ECE niets wordt. Ze bieden prima kwaliteit, maar de omzet is te laag en zal nog jaren te laag blijven. Na enig doorvragen hoor ik ook wat ik al vreesde na wat toespelingen van Stefan, die mij in het Albanees het probleem duidelijk probeerde te maken. De samenwerking met de universiteit gaat een nieuw risico vormen. Zij kan de maandelijkse aansluitkosten niet betalen en wil nu dezelfde service voor minder geld. Dan verliest eNet er nog meer op dan nu, tenzij ze minder bandwidth inkopen bij albtelcom. Maar dat zal de universiteit niet accepteren. Dan wenden ze zich zeker tot een prijsvechter, die voor weinig geld nauwelijks kwaliteit en service biedt. Dat houden de klanten wel een tijdje vol, maar eNet zingt het niet uit tot het moment dat zij tot het inzicht komen dat goedkoop duurkoop is. Tegen die tijd zijn de verliezen te hoog opgelopen. Bijkomend probleem is dat ECE een confrontatie met de universiteit niet aan kan gaan. De universiteit is nu eigenaar van het gebouw, dat tot 1 januari 2003 eigendom was van het ministerie van defensie. En de zaal waar het infocentre is gevestigd wil ze graag zelf gaan gebruiken. Zodra daar een aanleiding voor is, vinden ze wel wat om ECE er uit te zetten, zo is te vrezen. Ook als ECE eNet afsplitst en overdoet aan een ondernemer die meer kan en wil investeren in een risicovolle activiteit is deze kans aanwezig. Tel dit maar op bij de constatering dat het bestuur van ECE er nog niet voldoende in geslaagd is nieuwe activiteiten in het infocentrum op te zetten. Dan is het te billijken dat ICCO ze nog zes maanden tijd geeft om met een goed plan te komen. En als dat er niet komt gaat de stekker er uit. Tani schetst mij in één van de meest heldere en geïnspireerde betogen die ik ooit van hem hoorde een perspectiefrijk alternatief, gebaseerd op een combinatie van de sterke punten van ECE en het voormalige DANIDA-project, gepaard met eliminatie van beider zwakke kanten. Support van gemeente en onderwijsinspectie is nodig, waartoe we dit scenario in elk geval gaan bespreken met Ardian Turku, de nieuwe burgemeester en met Roland Cerepi, de onderwijsinspecteur.

Tijdens het diner leg ik ECE de nieuwe mogelijkheden van Nederlandse Lionsclubs voor. De werkgroep Oost-Europa heeft steun toegezegd aan een project voor kansarme kinderen. We gaan een weloverwogen selectie maken. Voor drie scholen gaan ze een variant op het destijds zo succesvolle project "homeworkclasses" aanvragen. De scholen worden geselecteerd op ervaringen uit vorige projecten (tot 2000), motivatie van directeur en betrokken leerkrachten en aantal /percentage kansarme kinderen uit de schoolpopulatie. Voor één dorpsschooltje, gelegen op de helling naar de Krabapas, gaan we een apart project voorstellen. De gemotiveerde directeur heeft Tani al diverse keren benaderd met zijn zorgen en problemen en zijn behoefte aan hulp.

Toen we naar huis reden constateerden we dat we vanmorgen startten met het maken van een weekprogramma, dat er nog niets op papier staat, maar dat het zich vanzelf invult. Dat zal de komende dagen ook wel zo zijn.

Donderdag 23 oktober 2003

Als ik wakker word, stort de zondvloed zich over de stad uit. De hoofdstraat is een wild kolkende rivier. Zelfs onder de paraplu waag ik me niet buiten. Tani komt halen, nadat hij naar de bank geweest was om de hypotheek voor hun nieuwe appartement te regelen. Dat moest binnen één week, waarbij ze op de voorlaatste dag nieuwe regels en procedures bedachten. Terwijl hij bezig was, had ik tijd om in de "Skampa-toren" mijn e-mail te lezen en te beantwoorden.

In gebarentaal neem ik met Stefan wat financiële gegevens door, voordat we vanmiddag aan de slag gaan.

Als we op de muziekschool bij Astrit aankomen is hij nog lijkbleek. Wel ligt de tafel vol met koek, snoep en limonade, afkomstig uit de net op de kop getikte directiekoelkast op zijn kamer.

Bij de opzet van het project waren we overeengekomen dat de school ca. 5% van het totaal zelf zou financieren. Kennelijk had hij dat niet goed begrepen. Maar wetende dat dit bedrag beschikbaar is, kwamen we er toch snel uit. Iedereen was vooral opgewekt dat het weer ging lukken! Jammer is dat het tussen Astrit en de nieuwe onderwijsdirecteur (twee stevige karakters met kennis van zaken) niet zo goed klikt. Het maakt hem zorgelijker dan hij van zichzelf al is. De oprichting van de Association, met Astrit als voorzitter, moet helaas weer wachten. Het is al een probleem om alle handtekeningen van de leden te verzamelen. En dat is hier wel nodig voordat ze naar de rechtbank gaan om de vereniging in te laten schrijven. De reis naar het EMU-festival in Denemarken? Zweden spookt wel door zijn hoofd, maar hij durft er bij de gemeente nog niet over te praten. Eerst moet het geld voor de instrumenten op tafel komen. We spreken af dat de definitieve beslissing tussen 1 en 15 december genomen wordt.

Als ik viooldocent Astrit Goxha tegenkom, herinnert hij mij eraan dat hij wel graag een keer naar Nederland wil. Ik weet niet of dat er van komt. Hij geeft in elk geval nog altijd les aan Besa Cane, die nu in haar laatste jaar zit. Dit meisje met wereldtalent is afhankelijk van de wil van haar vader. Samen met een vioolleraar uit Tirana had hij grootse internationale plannen, maar tot nu toe is er (weer) helemaal niets gebeurd. Als dat talent maar niet verloren gaat!

's Morgens had ik een SMS'je gestuurd naar Marsida Koni, de pianiste. Onverwacht stapt ze het kantoor van Astrit binnen, net op een verkeerd moment. Ze gaat even de stad in en dan hebben we samen een uurtje tijd. Tani moet toch weer naar de hypotheekbank, want de procedure is toch weer veranderd. Marsida vertelt over haar ernstige rugblessure en haar, als gevolg daarvan, uitgestelde examens. Niettemin was het resultaat fantastisch. Dat verbaast me overigens niet. Gelukkig heeft ze een baan gekregen bij de universiteit, als begeleider van solisten. En ze mag concert geven met nationaal orkest van Albanië, maar daar moeten ze eerst een dirigent vinden die het derde pianoconcert van Rachmaninow of het eerste van Brahms kan dirigeren(!). Haar perspectief is nu duidelijker. Ze gaat geen podiumcarrière vastreven, dat zal ze ook niet redden. Ze wil een goede begeleider en pianopedagoog worden. Daarmee wil ze in haar eigen land iets verbeteren aan de traditionele techniek met de stalen armen. Met een duidelijker beeld kan ik nu, zonder haast, een plan voor West-Europese masterclasses voor haar gaan maken. Financieel zijn er mogelijkheden in Duitsland en Zwitserland, zo hadden we al uitgevonden. Over drie jaar hoopt ze een vaste baan op de universiteit (conservatorium) te hebben. Maar tegen de competitie in de benoemingsprocedure ziet ze op. Ze zal ongetwijfeld de beste pianiste zijn, maar het benodigde geld kan ze niet schuiven.....

De financiële analyse met Stefan en Tani is snel klaar. Zeker na het laatste nieuws dat de universiteit nu echt afhaakt. Het Ministerie had een tender uitgeschreven voor de universiteiten. ECE is niet uitgenodigd. De winnaar is een volstrekt nieuwe en onbekende ISP uit Tirana. Op deze vechtmart heeft een NGO als ECE niets te zoeken. Ze kunnen geen ambtenaren mild stemmen. Ze moeten dure communicatiekosten aan Altelecom betalen, terwijl dezelfde maatschappij gratis internet aanbiedt. De service is dan wel belabberd, het duurt te lang voor klanten tot inzicht komen en zich melden bij een stabiele provider als ECE / eNet. Jammer, maar helaas. Ook Tani ziet in dat het op korte termijn een verloren strijd is. En verliezen op langere termijn, tot het tij keert, kan ECE zich niet permitteren. Nu gaan we ons volledig concentreren op het infocentre, dat ook een voortreffelijke service als (educatief) "internetcafé" kan bieden. En eNet wordt verkocht, dat is de enige manier om de verliezen te beperken. Iedereen kan zich nu volledig concentreren op dingen die al lang hadden moeten gebeuren. Het blijkt dat ze toch wel veel in voorbereiding hebben, maar bijna niets is nog concreet. Dat moet nu snel gebeuren. Met Gazi erbij gaat dat echt wel gebeuren zo voorzie ik.

We dineren in het fraaie restaurant Felin met Ardian Turku, de nieuwe burgemeester. Hij bevestigt wat ik al wist. In Elbasan is een nette campagne gevoerd, de overdracht was correct en het contact met zijn voorganger, Hysen Domi, is respectvol. A.s. dinsdag wordt Ardian geïnstalleerd. Dat is toch wel anders dan in Tirana, waar Edi Rama zich zelf al heeft benoemd als winnaar. Maar de echte uitslag laat op zich wachten en is op advies van de Europese waarnemers ook voor onbepaalde tijd uitgesteld. Er waren te veel onregelmatigheden. Daarbij is er ook nog een regeringscrisis op komst. Minister-president Fatos Nano gaat te ver in de uitoefening van zijn grote macht, gebaseerd op goede relaties met "zakenvrienden" en de Meta-groep binnen PS blokkeerde de benoeming twee nieuwe ministers.

Ardian is intelligent genoeg om veel aan te horen en niet te veel te zeggen. Maar voor ons kunnen we rekenen op zijn goede wil. Dat geldt zeker voor ECE, dat werkt voor het onderwijs, waar zijn grote betrokkenheid naar uitgaat. Heel positief is hij over het initiatief van Lionsclubs Helpen Internationaal (LHI). Hij wil zeker betrokken zijn bij de ontwikkeling van de plannen. Ook hebben we het lange tijd over de culturele mogelijkheden in de stad, met een centrale rol voor Teatri Skampa. Ik leg hem uit dat ik goede mogelijkheden zie in geprivatiseerde vorm, maar dat ik zonder privatisering niets kan doen. Hij is weinig hoopvol over het afkomen van de privatiseringswerk, maar wil de zaak eerder aanpakken. Daar gaan we het in het voorjaar over hebben. Het nagerecht, dat we aangeboden krijgen “van de zaak”, slaan we maar af. We hebben genoeg gegeten en deze faciliteiten hebben we echt niet nodig.

Vrijdag 24 oktober 2003

Het vele eten van gisteren, inclusief salade en drank met ijsblokjes, maakt dat mijn ingewanden opspeelden tijdens de nacht. Gelukkig valt het mee, met uitzondering van het slaaptekort als gevolg van het ongemak. Om 9 uur vertrekken we naar Pogradec. De rit maak ik nu voor de derde of vierde keer. Toen ik hier voor het eerst reed was het 1999. Ik herinner me de dramatische toestand van de weg, maar met Europese hulp was de grote opknapbeurt al begonnen. Over één of twee jaar zouden ze klaar zijn. Het stuk tussen Librazhd en de noordkant van het Meer van Ohrid lag er inderdaad perfect bij. Maar wat ik in de 25 kilometer tussen Elbasan en Librazhd meemaakte sloeg werkelijk alles. Het leek wel een rivierbodem met hier en daar diepe plassen, verzakkingen en nog meer ellende. Voor deze 25 kilometer kon je makkelijk 5 kwartier uittrekken. En dan was de “rondweg” van Elbasan ook nog in een conditie, waar een normaal mens zijn auto niet eens aan wil wagen. Maar je moet wel als je ergens naar toe wilt. Overigens zag ik 's avonds op het journaal, dat een deel van de weg waar wij ‘middags nog reden, later op de dag in de rivier was gezakt. Toch blij dat we er voorbij waren.....

Eenmaal gearriveerd ontmoeten we Artan Skëmbi in zijn paleis. Hij is directeur van het onwaarschijnlijk luxueus gehuisveste lokale centrum voor beroepsopleidingen. De meer dan royale gaven van vele (ook Nederlandse) donoren heeft hij de afgelopen jaren in dankbaarheid aanvaard. Sinds de verkiezingen is hij ook burgemeester van de stad van 40.000 inwoners. Hij gaat beide klussen met elkaar combineren. Wij maken hem deelachtig aan de ervaringen in Elbasan op het gebied van openbaar vervoer en verwijzen hem voor de herbevestiging van de afspraken tussen de drie steden naar Eduart Bordi, die hem ook kan adviseren met het maken van de plannen en de financiering. Al gauw is te merken dat het zakelijk- en managementinzicht van Artan zo hoog is, dat hij eigenlijk niet veel hoeft te leren. Het zal met niet verbazen als Elbasan straks nog kan bijleren van Pogradec. Met name zijn ideeën over reserveren voor vervangingsinvesteringen zijn volstrekt up to date. En waar ze in Elbasan denken dat dit volgens de wet niet mag, weet hij te vertellen dat dit sinds het begin van dit jaar wel zeker het geval is. En over de regels omtrent invoerrechten blijken ze alles al te weten. Hij heeft een lijstje nodig met merk, type, bouwjaar en aantal zitplaatsen van de bussen en alles is zo berekend!

Tijdens de lunch in de prachtige Villa Arte, vroeger toebehorend aan kameraad Hoxha, genoten we een heerlijk lunch en hadden we een bijtengewoon interessant gesprek over de politiek en de onwaarschijnlijke problemen die de regering van dit land heeft met het vinden van een juiste balans tussen centralistisch en bureaucratisch denken en de hoognodige decentralisatie en privatiseringen. De energieproblematiek, de nog altijd rampzalige infrastructuur en de eigen onmacht er iets aan te doen, zullen nog lange tijd het beeld van dit land bepalen.

Op de terugweg hadden Tani en ik het eindelijk over de door hem zo heftig gewenste UPS (een apparaat om de elektriciteitsspanning voor gevoelige apparatuur te reguleren). Na even doorvragen maakt hij me duidelijk dat dit apparaat in het informatiecentrum gebruikt gaat worden. Dan kan ik vrede hebben met het door ICCO gehonoreerde verzoek tot aanschaf. Investerings voor eNet zijn wat mij betreft nu niet aan de orde. Dat hoofdstuk gaan we sluiten.

's Avonds volg ik het nieuws op een satellietzender. Door de gedeeltelijk Engelse informatie kan ik het aardig volgen. Premier Fatos Nano was klaar om af te treden. De meerderheid in het parlement steunt zijn regering niet meer. Maar zover mag het niet komen van degenen die hem om “zakelijke redenen” steunen. Zijn tegenspeler, Ilir Meta, zegt trouwens gewoon hoe het is: hij moet blijven zitten om de positie van zijn maffiavrienden niet in gevaar te brengen. Tezelfdertijd wordt bekend dat de vermeende overwinning van Edi Rama bij de burgemeestersverkiezingen in Tirana toch maar vergeten moet worden. De onregelmatigheden waren te groot. Hoe loopt dat af? Berisha, de leider van de oppositionele Democratische Partij, hoeft in elk geval geen enkele moeite te doen om zich rustig te houden en zich als een heer te gedragen. Zijn beurt komt er aan!

Zaterdag 25 oktober 2003

's Morgens bestuderen we met Tani en Stefan de waarde van de inventaris van eNet. Dat moeten we weten in het kader van de besluitvorming met het bestuur, die voor vanmiddag op het programma staat.

Tussen de middag heb ik voor de eerste en enige keer tijd om "thuis" te eten met Adem en Elsa. Ik wil gematigd eten, want ik kom hier altijd anderhalve kilo per week aan. Maar het is bijna niet vol te houden om alles af te slaan wat Elsa me aanbiedt.

Na de middag stellen we de waarde van de inventaris van eNet en de overnamesom vast. Dan zijn we klaar voor het gesprek met het bestuur.

Sinds de vorige keer hadden ze als opdracht een vergoedingsregeling voor bestuursleden op te stellen, nieuwe activiteiten in het infocentre te ontwikkelen en een nieuw plan voor ICCO te maken. Nu gaan we daar op door, maar eerst gaat het over eNet.

We betreuren het te nemen besluit, maar allen zien we in dat het niet anders kan. Exit eNet als onderdeel van ECE. De vergoedingsregeling staat op papier. Van nieuwe activiteiten in het infocentre was cijfermatig niet veel te merken, maar ze maken me wel duidelijk dat ze met diverse dingen bezig zijn. Het grote plan voor ICCO is afgewezen, ze hebben nu zes maanden (eigenlijk nog maar vijf) om iets te ontwikkelen voor de periode na april 2004. Tot die datum zijn de salariskosten gedekt. We komen overeen dat er daarna voor drie staffunctionarissen halftime plaats is in de "algemene begroting", hopen dat ICCO dit ook na 1 april voorlopig wil afdekken. Alle andere salariskosten zullen tussen 120 en 150% gedekt moeten worden uit inkomsten van activiteiten en/of donoren. Dat geldt ook voor Stefan. Al gauw komen we er achter dat er vele mogelijkheden zijn om zijn kennis van het Albanese boekhoudprogramma 'Alfa' te gelde te maken. Niet meer over praten, maar doen, zo stelt Gezim, de zakenman uit het bestuur. En dan blijkt ineens dat Adem daaromtrent al contacten heeft gelegd...

Ik spreek de bestuurders ook aan op hun persoonlijke verantwoordelijkheid, in het geval ze ECE niet overeing houden. Dat slaat toch wel in. Ze zullen Anastas, de voor onbekende tijd in Canada verblijvende voorzitter, in elk geval op de hoogte stellen.

Met het gevoel dat het zover niet kan en mag komen, gaan ze maandag aan het werk met het opzetten van nieuwe activiteiten en een ondernemingsplan. Ze hebben tot 1 april de tijd om te bewijzen wat er mogelijk is in het infocentre en om dat plan te maken. Ze gaan er in elk geval voor om de krachten van alle in Elbasan op het gebied van onderwijs en beroepsopleidingen werkzame NGO's te bundelen.

Het voornemen van LHI om een onderwijsproject voor kansarme kinderen (meerjarig) te ondersteunen is niet tegen dovemansoren gezegd. Daar hebben ze wat mee en daar zal best wel een goed voorstel uitkomen.

Stefan had op mijn verzoek inmiddels gesproken met Leonidha Taba, destijds voorzitter van de Lionsclub Elbasan Gjinari. De club heeft bestaan, maar is nu niet meer actief. Belangrijkste reden was de hoogte van de (internationaal verplichte) contributie, die de meeste leden niet meer op konden brengen. Leonidha, een begrafenisondernemer met goede zaken, wil wel een rol spelen bij het revitaliseren. De vraag is of bij hem en de voormalige leden de "servicegedachte" wel even sterk leeft als het "profit for business". Misschien is het netwerk van Gazi, met wie ik het idee om een Lionsclub te starten ook besprak, beter geëigend. Ik ga eerst maar eens overleggen met de Nederlandse Lions-specialisten.

Laat op de avond ga ik dineren met Stefan. Als hij nu eens Engels sprak hadden we veel te bespreken! Tani ging een vriend helpen met een computerstoring. Deze geweldige man doet dat regelmatig. Ik begin alleen steeds meer het idee te krijgen dat het verlenen van vriendendiensten in zijn kring wel erg vaak van hem komt.

Zondag 20 april 2003

Het afscheid van Adem en Elsa, even hartelijk als altijd, duurde kort. Er waren nog andere dingen te doen. Bij het ontbijt legde Elsa een röntgenfoto van haar rug naast me neer. Ik had al gezien dat ze er veel last van had. Nu dacht ze dat Marie-Louise haar, met hulp van deze foto, on line wel goede adviezen kon geven.

Om 9 uur zaten we met Astrit en Stefan aan de koffie bij hotel Skampa. Astrit was nog steeds niet in orde, maar wilde mij met het aanbieden van koffie zijn dankbaarheid tonen. De school had immers voor een kleine 25.000 euro nieuwe instrumenten en accessoires gekregen. Het was voor hem een meevaller dat de zware sessie in Tirana niet doorging.

Stefan kwam met een kopie van een Russisch recept voor zijn bril uit 1999. Zijn glazen moesten toen een sterkte van 20 en 23 hebben! Dat is niet niks. En nu was hij aan een nieuwe toe. Ik had hem ooit beloofd me daarvoor sterk te maken en daar kwam hij nu op terug. Thuisgekomen zou Marie-Louise ongetwijfeld zeggen dat ze van Elsa en Stefan meer informatie moet hebben en dat Stefan een nieuwe oogmeting moet laten doen. Maar waar doe je dat een beetje behoorlijk in Albanië?

Ik ontmoet Hysen Domi, de burgemeester die twee weken geleden de verkiezingen en zijn baan verloor, in een barretje bij de sporthal, de plaats waar deze "sportsman" zich thuis voelt. Onze bijzondere vriendschap maakte het een intense ontmoeting. Hij sprak heel openlijk over de verkiezingen, de aanloop er naar toe, de moeilijkheden die hij met de partij heeft, de eerlijk verlopen strijd in Elbasan en het goede contact met zijn opvolger. Meest indrukwekkend vond ik toch de betrokkenheid die hij toonde bij het besturen van de stad. Hij voelt het als zijn plicht om alle "dossiers" goed en zorgvuldig over te dragen en zijn opvolger in te wijden in de kwaliteiten van de door hem geselecteerde staf. In tegenstelling tot het gebruik had hij bij de benoemingen geen politieke criteria gehanteerd. Hysen wil in Elbasan blijven en iets op sportgebied gaan betekenen. Hij weet dat ik ook een sportliefhebber ben, dus hij laat meteen al merken te hopen dat onze Skampa-Stichting iets kan gaan betekenen voor zijn plannen op het gebied van jeugdsport. Ons plan om ooit de Kraba-pas over te fietsen vindt hij prachtig. Hij wil wel iets beter gaan wonen dan nu het geval is. Eens kijken of zijn "vriend", een aannemer, nu nog bereid is hem een flat aan te bieden. Tijdens zijn burgemeesterschap had hij het aanbod geweigerd wegens "belangenverstremgeling".

Voor het eerst is het deze week heerlijk weer geworden. En nu moeten we in de auto naar Tirana. Over de pas gaat het nog, maar het verkeer in de stad is chronisch verstopt in een orgie van stank, herrie en bandeloosheid van weggebruikers. Zal dat ooit opgelost worden?

De regeringscrisis groeit inmiddels. President Moisiu en premier Nano zijn ook met elkaar in botsing gekomen omdat Nano het vertrouwensvotum in het parlement niet wil stellen. Berisha is de lachende derde.

Tijdens de rit evalueren Tani en ik. Het besluit over eNet was goed, daar is hij het mee eens. Ook al raakt hij nog regelmatig verloren in fantasieën hoe mooi het had kunnen zijn met al die technische hoogstandjes. Knap is het inderdaad wel, wat hij heeft gemaakt, maar het levert gewoon geen geld op. Dat voorkomen de prijsvechters en linke jongens wel. Terug met zijn gedachten bij het onderwijs ziet hij echt wel in dat ECE, samen met de zieltoegende resten van het Danida-project, nu de laatste kans heeft om er iets van de maken. Ik heb er vertrouwen in dat ze er voor gaan. Bundeling van activiteiten van Albanese NGO's op verwante (onderwijs)-gebieden schept kansen. De buitenlandse NGO's, vooral Amerikaanse, delen royaal cadeautjes uit in het onderwijs, maar er is vervolgens weinig dat beklijft. Daar liggen de kansen voor ECE. En ze beseffen ook dat de financiering van ICCO een aflopende zaak is. De continuïteit, daar zullen de Albanezen zelf voor moeten zorgen. Het is een geluk dat dit onderwerp de nieuwe burgemeester zeer ter harte gaat.

De upgrade van vliegveld Rinas, nu Moeder Theresa Airport geheten, gaat verder. Ook in de vertrekhal loopt het allemaal wat soepeler. Heel wat beter in elk geval dan tijdens het vervolg van mijn terugreis. In Budapest hebben we meer dan een uur vertraging in een bloedhete, benauwde, niet geventileerde hal. En in Amsterdam kom ik aan met meer dan een uur vertraging, maar mijn koffer niet. Die hadden ze maar op het vliegtuig naar Hamburg gezet. Pas een dag later werd hij thuisbezorgd door KLM. Hij was niet opengebroken in Budapest, wat anderen nogal eens overkomt. Richard is zeker niet de enige.

Naschrift

Op donderdagmorgen krijg ik een telefoontje van Tani dat de nieuwe burgemeester getekend heeft voor de betaling van de invoerrechten van de muziekinstrumenten.

Daarna volgde nog wat verrassingen en plotselinge wijzigingen van de procedure.

Eindelijk, op dinsdagmorgen 4 november kwam de zending los bij de douane.

Bij aflevering bleek alles volledig te zijn. De opslag in de vochtige loods heeft geen schade veroorzaakt.

Astrit tevreden (ik ook), hoofdstuk gesloten, missie volbracht.